

Sygn. akt I CKN 48/97

W Y R O K

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 marca 1997 r

Sąd Najwyższy Izba Cywilna

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSN - S. Dąbrowski

Sędziowie: SN - K. Kołakowski

SA - H. Pietrkowski (spraw)

Protokolant: I. Pawlata

po rozpoznaniu w dniu 14 marca 1997 r.

na rozprawie sprawy z powództwa „F.” S.A. w W.

przeciwko J. K., R. R. i K. R.

o zapłatę

na skutek kasacji pozwanych

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 8 października 1996 r.,

sygn. akt I ACr [...]

- 1. oddała kasację;**
- 2. zasądza od J. K., R. R. i K. R. solidarnie na rzecz „F.” S.A. w W.
kwotę 750 (siedemset pięćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

U Z A S A D N I E N I E

Sąd Wojewódzki w T., rozpoznając sprawę na skutek wniesionych przez pozwanych zarzutów od nakazu zapłaty, wydane go przez Sąd Rejonowy w postępowaniu nakazowym, stwierdził, że załączony do pozwu weksel:

- 1) jest nieważny, gdyż nie zawiera oznaczenia waluty,
- 2) nie jest tym wekslem gwarancyjnym, do którego odwołuje się załączona do pozwu umowa dotycząca zakupu cebuli, którą strony zawarły w dniu 21 października 1993 r.,
- 3) jest wekslem, który pozwani w dniu 9 czerwca 1993 r. przekazali stronie powodowej w celu zabezpieczenia wykonania wcześniej zawartej umowy dotyczącej zakupu truskawek.

Sąd Wojewódzki po wyjaśnieniu podstaw faktycznych i prawnych zgłoszonego roszczenia ustalił, że pomiędzy stronami zawarta została w dniu 21 października 1993 r. umowa, w której strona powodowa zobowiązała się sfinansować za kwotę 1 miliarda starych złotych zakup przez pozwanych - jako współników spółki cywilnej „W.” - 1.000 ton cebuli. Pozwani natomiast zobowiązali się sprzedać zakupioną cebulę i zwrócić stronie powodowej do końca 1993 r. kwotę 1 mld. st. złotych oraz przekazać kwotę 200 mln. st. złotych, uzgodnioną w umowie według przyjętego założenia, iż od każdego kilograma sprzedanej cebuli w ilości 1.000 ton, strona powodowa otrzyma po 200 st. złotych.

Tytułem zabezpieczenia roszczeń wynikających z tej umowy pozwani przekazali stronie powodowej weksel gwarancyjny in blanco ze stosowną deklaracją wekslową z dnia 21 października 1993 r.

W dniu 6 maja 1994 r. strona powodowa wypełniła inny wcześniej wystawiony przez pozwanych weksel gwarancyjny in blanco, wpisując na wekslu kwotę 1.443.000.000 bez określenia waluty.

Sąd Wojewódzki uznając roszczenie strony powodowej za uzasadnione do kwoty 1.262.625.000 złotych, którą objęta jest należność główna, odsetki oraz zysk od faktycznej ilości sprzedanej cebuli, wyrokiem z dnia 12 kwietnia 1996 r. uchylił nakaz co do kwoty 18.037,50 złotych i w tej części oddalił powództwo, a w pozostałym zakresie (21.265,50 zł.) nakaz zapłaty utrzymał w mocy.

Sąd Apelacyjny w [...] oddalając rewizję od powyższego wyroku w części utrzymującej nakaz zapłaty w mocy uznał - wbrew zarzutom rewizyjnym - iż strona powodowa, w postępowaniu wywołanym wniesieniem zarzutów przeciwko nakazowi zapłaty, mogła dla uzasadnienia swego żądania powoływać się skutecznie na umowę z dnia 21 października 1993 r., mimo że podstawą tego żądania był weksel in blanco, wystawiony przez pozwanych w dniu 9 czerwca 1993 r. dla zabezpieczenia wykonania innej umowy, wcześniej zawartej pomiędzy stronami.

Pozwani zaskarżyli powyższy wyrok kasacją. Opierając kasację na podstawie art. 393¹ pkt 2 kpc zarzucili Sądowi Apelacyjnemu naruszenie art. 233 § 1 kpc. Podnosząc ten zarzut wnosili o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Kasacja jest nieuzasadniona.

Postępowanie kasacyjne polega na badaniu zasadności podstaw kasacyjnych. Kodeks postępowania cywilnego wymienia dwie podstawy, na których można oprzeć kasację - naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie oraz naruszenie przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (art. 393¹ pkt 1 i 2 kpc).

Pozwani oparli kasację na drugiej z wymienionych podstaw, zarzucając Sądowi II instancji naruszenie art. 233 § 1 kpc. Zdaniem skarżących Sąd Apelacyjny pogwałcił wyrażoną w tym przepisie zasadę swobodnej oceny dowodów poprzez „dowolne uznanie, że skoro roszczenie wekslowe nie istnieje, to okoliczność wypełnienia przez powoda weksla in blanco z dnia 9 czerwca 1993 r. w oparciu o deklarację wekslową z dnia 21 października 1993r. nie ma istotnego znaczenia dla oceny dopuszczalności zmiany podstawy faktycznej i prawnej roszczenia”, a nadto poprzez „uznanie, że weksel został wypełniony zgodnie z deklaracją wekslową”.

Oceniając tak sformułowany zarzut naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 233 § 1 kpc przede wszystkim zauważyć należy, iż Sąd Apelacyjny rozpoznając sprawę w II instancji na skutek wniesionej rewizji, nie oceniał dowodów przeprowadzonych przez Sąd Wojewódzki. Wobec braku zarzutu rewizyjnego naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., nie przeprowadzał nawet kontroli oceny dowodów, dokonanej przez sąd I instancji. Podnoszenie zatem tej kwestii w kasacji w formie zarzutu pogwałcenia przez Sąd Apelacyjny art. 233 § 1 kpc, ocenić należało jako chybione.

Zarzuty kasacji, sformułowane w ramach podstawy z art. 393¹ pkt 2 k.p.c., dotyczą w istocie kwestii dopuszczalności badania przez sąd - w postępowaniu wywołanym wniesieniem zarzutów przeciwko nakazowi zapłaty - podstaw faktycznych i prawnych, wynikających ze stosunku cywilnoprawnego, którego wykonanie zabezpieczone było wekslem gwarancyjnym. Wprawdzie w kasacji zarzuty te nie zostały powiązane z konkretnymi przepisami postępowania, co usprawiedliwione jest charakterem zarzucanych uchybień, ale ich treść jednoznacznie wskazuje, iż dotyczą one reguł, którymi sąd winien kierować się przy rozpoznawaniu sprawy po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty.

Przyjąć zatem należało, iż kasacja spełnia wymagania określone w art. 393³ kpc jeśli pomimo nie powołania konkretnych przepisów postępowania, co usprawiedliwione jest charakterem zarzucanych uchybień, formułuje - w ramach podstawy kasacyjnej z art. 393¹ pkt 2 kpc. - zarzut naruszenia reguł postępowania, według których sąd powinien rozpoznać sprawę.

Przy ocenie zarzutu sformułowanego w kasacji, pamiętać należało, że w judykaturze utrwalony jest pogląd, zgodnie z którym w postępowaniu nakazowym po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty, dopuszczalne jest powoływanie się na podstawę faktyczną i prawną, wynikającą z łączącego strony stosunku prawnego, w związku z którym został wystawiony weksel gwarancyjny. (por. uchwałę składu 7 sędziów S.N. z dnia 7 stycznia 1967 r. III CZP 19/66 opubl. w OSNCP 5/68 poz. 79 i uchwałę Połączonych Izb: Izby Cywilnej oraz Izby Pracy i Ubezp. Społecznych z dnia 24.04.1972 r. - III PZP. 17/70 opubl. w OSNCP 5/73 poz. 72).

Wprawdzie powołane uchwały - na co zwrócili uwagę skarżący - wydane zostały na tle innego stanu faktycznego, nie oznacza to jednak, iż wyrażone w nich stanowisko nie jest przydatne dla oceny sytuacji procesowej, jaka wystąpiła w rozpoznawanej sprawie.

W uchwałach tych Sąd Najwyższy wyjaśnił, że wystawienie wekslu gwarancyjnego ma na celu zabezpieczenie zobowiązania ze stosunku cywilnoprawnego (podstawowego) i polega na tym, że dłużnicy stosunku „podstawowego” podpisują blankiet wekslowy w miejscach przeznaczonych na podpisy zobowiązanych, wręczają wierzycielom i upoważniają go do wypełnienia stosownie do wyników obrachunku „podstawowego” stosunku prawnego. Przez te czynności przydana zostaje wierzytelności dodatkowa podstawa w postaci zobowiązania wekslowego. Umożliwia to wierzycielom dochodzenie roszczeń nie tylko w drodze zwykłego procesu, lecz także w postępowaniu odrębnym nakazowym.

W rozpoznawanej sprawie okazało się, że roszczenie wekslowe nie istnieje z powodu opisanych wyżej wad weksla załączonego do pozwu. Nadto weksel ten miał zabezpieczać inne roszczenie, od tego, które dochodzone było w pozwie. Ta ostatnia okoliczność (brak łączności między zobowiązaniem z weksla gwarancyjnego, a zobowiązaniem ze stosunku „podstawowego”) nie mogła - wbrew zarzutom kasacji - stanowić przeszkody w rozpoznaniu przez sąd roszczenia, które już w pozwie uzasadniane było nie tylko załączonym wekslem gwarancyjnym, lecz także powołaniem umowy, stanowiącej podstawę zaciągniętego zobowiązania.

Łączność między zobowiązaniem z wekslu gwarancyjnego, a zobowiązaniem ze stosunku „podstawowego” oznacza, że zaspokojenie jednego powoduje wygaśnięcie drugiego oraz, że bezpodstawność roszczenia cywilnoprawnego pociąga za sobą bezpodstawność roszczenia opartego na wekslu. Nie można natomiast zaakceptować rozumowania odwrotnego - zaprezentowanego w kasacji - według którego bezpodstawność roszczenia opartego na wekslu pociąga za sobą bezpodstawność roszczenia cywilnoprawnego, i daje sądowi podstawę tylko z tej przyczyny do uchylecia nakazu zapłaty i oddalenia powództwa. Gdyby sąd tak uczynił, to nie umożliwiłby powodowi dochodzenie roszczenia cywilnoprawnego w innym procesie. Powód nie mógłby też żądać rozpoznania sprawy w zwykłym postępowaniu, gdyż kodeks postępowania cywilnego przewidywał taką możliwość tylko w wyniku odmowy wydania nakazu zapłaty (art. 490 w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 1996 r.)

Po skreśleniu art. 490 k.p.c. (art. 1 pkt 78 ustawy z dn. 1.03.1996 r. - Dz.U. Nr 43 poz. 189) rozpoznanie sprawy - wszczętej pozwem nakazowym - w postępowaniu zwykłym nadal możliwe jest tylko w pierwszej fazie tego postępowania, to jest przed wydaniem nakazu zapłaty (art. 485 § 2 kpc).

Niezamieszczenie zatem w k.p.c. przepisu, który pozwalałby - po wydaniu nakazu i wniesieniu zarzutów - na przekazanie sprawy do postępowania zwykłego, wyraźnie wskazuje na to, że sąd - skoro już przeprowadza rozprawę na skutek zarzutów pozwanego - powinien sprawę załatwić merytorycznie oraz utrzymać nakaz zapłaty w mocy i w takich granicach, w jakich roszczenie powoda nawet nieskutecznie zabezpieczone wekslem gwarancyjnym, okazało się uzasadnione w świetle dodatkowej podstawy powództwa. (art. 496 kpc).

Pamiętać nadto należy, iż po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty, wydanego na podstawie wekslu gwarancyjnego spór z płaszczyzny stosunku prawa wekslowego przenosi się na płaszczyznę stosunku prawa cywilnego. Strony mogą zatem powoływać się na podstawy faktyczne i prawne wynikające z łączącego je stosunku prawnego, który jest źródłem dochodzonego przez powoda roszczenia cywilnoprawnego, nawet jeśli okażą się, że roszczenie wekslowe nie istnieje.

Sąd Apelacyjny akceptując postępowanie przeprowadzone według tych reguł przez Sąd Wojewódzki, nie naruszył - wbrew zarzutom kasacji - przepisów o postępowaniu nakazowym. Kasację jako pozbawioną usprawiedliwionych podstaw należało więc oddalić na podstawie art. 393¹² k.p.c. O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc. oraz § 18 ust. 1 w związku z § 10 ust. 2 pkt 8 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 4 czerwca 1992 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie w postępowaniu przed organami wymiaru sprawiedliwości (Dz. U. nr 48 poz. 220 ze zm.).

ig